

Lodovico Guicciardini, *Beschrijving van de hele Nederlanden, ook genoemd Nederduitsland, Nederlandstalige uitgave uit 1612*

P 54 - 56

Beschrijving van Brussel

Volgens het schrijven van de voornoemde Jacques de Guyse, gaat Brussel in oorsprong terug naar een kasteel dat de Senones hebben gebouwd. Zij waren een volk uit Engeland dat naar deze gebieden was overgestoken om Gallië en Frankrijk te teisteren en te vernietigen. Brussel is prachtig gelegen: voor een deel op een uitgestrekte vlakte en voor een ander deel op een gebergte. Het is zonder twijfel een waardige en heerlijke residentie voor de landvorst. Aan beide zijden liggen zeer vruchtbare gronden. Daartussen ligt een dal, dat zich aangenaam uitstrekt over een lang uitgestrekt gebied met hoogtes en laagtes, doorheen de mooiste weilanden die men ooit mocht aanschouwen. En dit alles in die mate dat er nooit gebrek is geweest aan voeder voor de beesten of voedsel voor het Hof. Nochtans heeft men hier al gauw zeven gekroonde hoofden gezien, zoals onder meer keizer Karel de Vijfde, koning Filips zijn zoon. Verder ook Maximiliaan van Bohemen¹ met zijn echtgenote de koningin; de koningin van Hongarije, gouvernante van de Nederlanden²; Leonora, de koningin van Frankrijk; de koning van Beles uit Afrika³; de hertog van Savoye⁴ en ook nog de hertogin van Lotharingen⁵. Daarnaast ook nog vele andere hertogen, markgraven, prinsen en vorsten van allerlei verschillende naties. Deze hadden tussen de acht- en negenduizend paarden. Aan de andere zijde, op minder dan een kwart mijl buiten de stad, ligt het grote Zoniënwoud. Dat is zeer goed gelegen voor de aanvoer van hout en voor de koninklijke jacht, met zeer veel abdijen en kloosters in de omgeving. Er zijn daar ook talloze zuivere bronnen en allerlei fruitbomen, die zorgen dat er goede lucht is en zeer zoet water. Door deze stad loopt de Zenne, een kleine waterloop. Maar daarnaast is hier ook een zeer groot en verbazingwekkend kanaal, dat nu recent is gemaakt met onzegbaar veel moeite en tegen hoge kostprijs. Dat loopt van de stad tot in de Rupel, wel 5 mijl ver. Zo kunnen de schepen op een comfortabele manier van Brussel door dit prachtige kanaal of vaart naar de Rupel en vandaar naar de Schelde en verder naar de zee. Dat is zeer nuttig voor de inwoners en omwonenden. Deze Brusselse vaart is een fantastisch en keizerlijk werk. Naast het

¹ keizer Maximiliaan II

² Maria van Hongarije

³ Abû 'Abd Allâh Muhammad V al Hassan of Muley Hassan

⁴ Emanuel Filibert van Savoye

⁵ Christina van Denemarken

feit dat dit tot op heden meer dan 500.000 kronen heeft gekost en dat men door een grote berg en veel land en wegen breed en diep heeft moeten graven, zijn verschillende grote waterlopen doorkruist. Ze werden kundig onder⁶ het kanaal geleid om het kanaal niet met modder, slijk of zand te doen vullen. Men ziet bovendien dat tussen de vier sassen of sluizen, gelijk vier poorten die goed en op bekwame wijze werden gebouwd, het water stijgt en opgehouden wordt. Dit gebeurt met grote kundigheid en handigheid, zodat het niet al te snel zou doorlopen in de eerste waterbak. Dit is nodig aangezien in Brussel, bij het begin van het kanaal, de locatie en het water wel 42 voet hoger liggen dan op het einde van het kanaal. De voornaamste opdrachtgever en beminnaar van dit project was Jan van Locquenghien, heer van Berchem en van Koekelberg, amman van Brussel, een goed en achtenswaardig ridder. Dit project werd door zijn voorouders reeds gepland en bevolen in de tijd dat Margaretha van Oostenrijk, de moeder⁷ van de keizer, het land regeerde.

Ligging

Brussel ligt op 4 mijl noordwestwaarts van Leuven. De stad is zeer groot en voorzien van twee omwallingen in de vorm van muren en vesten die redelijk ver uit elkaar staan. Hiertussen ligt oostwaarts het Hof en de Warande. Tussen deze twee stadsmuren staan veel herenhuizen, veel mooie hoven en lusttuinen, weilanden en landerijen met bomen. Deze maken de plek fris, gezond en lieflijk en geven het een genoeglijk aanzicht. Ik heb vernomen dat de laatste muur, de stadsvest, opgetrokken is in het jaar 1357. Deze strekt zich uit over tweehonderd schreden minder dan de stadsmuur van Leuven, wat maakt dat deze twee steden bijna gelijk zijn naar grootte. Brussel gaat echter Leuven ver voor wat betreft bevolking en huizen.

Brussel heeft zeven poorten, zeven parochiekerken, zeven oude, adellijke en geprivilegieerde geslachten en zeven schepenen in de Raad. Dit sluit allemaal aan bij het getal zeven dat zeer geëerd wordt door de mathematici. Dit komt van de zeven planeten, die door goddelijke verordening over alle aardse zaken regeren en bewind voeren. De schepenen en heren van de stad worden jaarlijks gekozen uit de hoofden van de voornoemde geslachten of uit hun erfgenamen, hetzij zonen van de stam van de man of van de vrouw. Hierdoor is waardigheid en vrijheid verbreid in vele andere adellijke huizen. De naar oorsprong zeven oudste zijn deze: Serroelofs, Serhuyghs, Sleeus, Coudenberg, Sweerts, Roodenbeke en Steenweeghs. Tot de magistraat of het schependom behoort ook een burgemeester en zes leden van de ambachten, die de

⁶ met een sifon

⁷ tante

rechtspraak mee bedienen. Op dezelfde wijze wordt het stedelijk bestuur samengesteld. Voor de inning van de jaarlijkse inkomsten van de stad werken zeven ontvangers, waarbij er twee uit de adel zijn en de vijf anderen gekozen worden uit de burgerij. Ten gevolge van deze evenredigheid voeren de burgerij en de adel gezamenlijk het gezag uit over mindere zaken om vriendschap, liefde en eendracht onderling te bewaren.

Kerken en godshuizen

De godshuizen in Brussel zijn prachtig: te weten de overvloedig en mooi versierde kerken, conventen, kloosters, gasthuizen en andere heilige gestichten. De hoofdkerk is de Sint-Goedele-kerk die in vroegere tijden toegewijd was aan de aartsengel Michaël, patroon van deze stad. Maar naderhand brachten graaf Lambert II Balderik en Gerard van Florennes, bisschop van Doornik⁸, het lichaam van Sint-Goedele uit de Sint-Gorikskerk⁹ naar de kerk die vroeger de Sint-Michielskerk werd genoemd. Ze hadden deze kerk zelf voor veel geld herbouwd en veel inkomsten en opbrengsten geschonken. Ze hebben deze toegewijd en opgedragen aan de vernoemde Sint-Goedele, die de dochter was van de eerbiedwaardige en heilige graaf Witger van Lotharingen en gravin Amalberga van Maubeuge, uit het nageslacht van Karel de Grote. In deze kerk bevindt zich een kapel waar men in een gouden ciborie drie gewijde hosties ziet van het H. Sacrament van Mirakel. Dit gebeurde in het jaar 1369, volgens de verklaring van de Meyere en andere schrijvers. Een Jood, Jonathas genaamd, had met slechte bedoelingen een ciborie gekocht met gewijde hosties van heer Jan¹⁰, parochiaan van Sint-Katharina. Misschien door het rechtvaardig oordeel van God werd hij vermoord in een tuin door zijn vijanden. Zijn vrouw heeft deze ciborie met de hosties genomen en aan haar zoon Abraham in bewaring gegeven. Deze nam samen met enkele andere Joden op een Goede Vrijdag het Sacrament uit de ciborie. Uit verachting en smaad doorstak hij het met messen, waarop er op wonderbaarlijke wijze veel bloed uit vloeide. Toen ze dit wonder zag, heeft een vrouw zich snel bekeerd, gedreven door grote verbijstering. Ze heeft dit verteld aan Peter¹¹, pastoor van Sint-Goedele en aan Jan Volve, pastoor van de Sint-Niklaaskerk, waardoor deze gruwelijke gebeurtenis meteen in de openbaarheid kwam. Ten gevolge daarvan hebben hertog Wenceslaus van Brabant en zijn echtgenote hertogin Johanna van Brabant de eerdergenoemde Abraham samen met andere Joden levend doen

⁸ Kamerijk

⁹ Latijn: Gaugericus

¹⁰ van Leuven

¹¹ Van Heede

verbranden voor de Sint-Katharinakerk, nadat ze grondig navraag hadden gedaan over de zaak en deze onderzocht hadden. Nadien werd tot een grootse processie bevolen, die eeuwig jaarlijks zou worden gehouden om dit groot mirakel te blijven gedenken. In deze processie gingen de genoemde hertog en hertogin zelf met ontelbaar veel volk, om dit doorstoken Sacrament te begeleiden tot aan de Sint-Goedelekerk. Daar wordt het vervolgens onder grote aandacht geplaatst in de genoemde kapel, waar ook een schilderij hangt waar de hele geschiedenis op wordt afgebeeld en waar we ook de volgende verzen kunnen lezen:

Quisquis ades, summi tangit quem cura Tonantis, Dum properas, coeptum siste, viator, iter.

Haec tibi viva caro, eterni Sapientia patris

Christus adest, vivus panis & una salus.

Invida Iudaeum quam dum laniare laborat

Impietas, meritis ignibus ecce ruit.

Quare age divinos huic funde, viator, honores;

Funde Deo dignas supplice mente preces.

P 54

Voorname gebouwen

De huizen in deze stad zijn over het algemeen mooi en goed gebouwd, maar vooral zijn hier vele prachtige hoven en paleizen. Ten eerste is er het stadhuis met een heel fraaie toren. Vervolgens zijn er de huizen van de voornaamste heren van het land. Die komen dikwijls naar de stad om zaken te doen en de koning of zijn stadhouder waardig te ontvangen. Er zijn ook veel andere mooie huizen met aangename hoven, van verschillende dienaren en officiers van de landsheren en van overige edellieden en burgers van de stad. Ook staat bijna de hele stad vol mooie fonteinen. Bovendien is er het zeer goed gelegen Koninklijk Paleis. Dat is niet helemaal afgewerkt volgens het oude ontwerp, maar toch blijft het groot, omvangrijk, gerieflijk en aangenaam voor het Hof. Bij het paleis hoort een mooie en wijdse warande, rondom ommuurd, die zich uitstrekt tot aan de stadsmuren. In deze warande staan enkele huizen voor de landsheer en voor anderen. Verder zijn er ook tornooivelden, zowel in openlucht als overdekt. Maar er zijn ook kaatsbanen en andere koninklijke voorzieningen, tuinen en doolhoven, en een vijver met veel zwanen en een overvloed aan vissen. Bovendien zijn er heerlijke heuvels en dalen, wijngaarden en allerlei fruitgaarden, lieflijke bosjes

en beemden. Hierin zitten allerlei wilde dieren die men vanuit veel plaatsen van het paleis voortdurend met veel plezier ziet eten, lopen, spelen en elkaar bespringen.

Ambachten en kunsten

Brussel heeft 52 ambachten¹² die verdeeld zijn in 9 leden, de negen Naties genoemd. Het ambacht van de harnassmeden is hier het voornaamste en het nuttigste, want naast alle versieringen en het maken van het harnas, zijn deze harnassen gemaakt uit de juiste legering die bestand is tegen musketschoten. Bovenal is het ambacht van de tapijtwevers en legwerkers bewonderenswaardig en productief, want er worden zeer kunstige, kostbare en prachtige werken gemaakt in zijde, zilver en goud.

In de Heerlijkheid van Brussel liggen alleen de steden Nijvel en Vilvoorde, maar deze vallen voor beroep onder de kanselarij.

Brussel heeft altijd uitmuntende en geschikte mannen gehad in alle kunsten en wetenschappen, zoals onder meer Aegidius Faber¹³ en Gilles Periander. Schrijvers van zeer beroemde werken zijn Thomas van Cantimpré, leerling van Albertus Magnus, maar ook Hendrik van Brussel¹⁴ en Jean de Bruxelles, beiden kanunniken. Deze worden allen in de Catalogus van Trithemius vernoemd. In het meer recent verleden zijn er twee kanseliers van Brabant geweest van het geslacht van der Noot, te weten Jeroen en Adolph. Ook waren er de twee eerbiedwaardige broers Martiny. De ene, Willem genaamd, was een aanzienlijk edelman en zeer geleerd in de rechten. Hij was zeer deugdelijk en zeer onderlegd in de behandeling van publieke zaken. Daarom werd hij aangenomen tot de hoogste graad in dienst van de steden in het bijzonder en vervolgens in dienst van de Staten van het land in het algemeen, met grote eer en waardering. De andere broer was Jan, ook doctor, raadsheer en procureur-generaal des konings in het hertogdom Luxemburg. Hij was een wijs man, onderlegd in publieke aangelegenheden en zeer verstandig dankzij zijn kennis van verschillende talen. Als ambassadeur van de katholieke Koning bij de koning van Frankrijk, is hij daar in die functie overleden.

In Brussel werd in 1505 Maria geboren, de zuster van keizer Karel de Vijfde. Zij werd later de vrouw van koning Lodewijk van Hongarije, die in de veldslag door de Turken verslagen werd in 1526. Vijf jaar later is diezelfde Maria van Hongarije door haar broer uitgekozen om deze landen te besturen, zoals hiervoor al gezegd werd.

¹² gilden

¹³ Gilles de Smedt

¹⁴ Monnik van Affligem

L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Brussel p. 54-56

Brussel heeft vandaag de dag vermaarde en geleerde mannen, onder andere Karel van Tisnacq. Hij is doctor, ridder en raadsheer van de Raad van State en van de Geheime Raad van de katholieke Koning. Hij verblijft bij zijne Majesteit als koninklijk zegelbewaarder met grote macht en waardigheid. In deze stad woont ook Jacob Taye, heer van Gooik: een echte edelman, zeer geleerd in de talen Latijn, Grieks en Hebreeuws. Hier woont ook zijn broer Adriaan, heer van Wemmel: ook een zeer geleerde en hooggeachte edelman. Bovendien woont hier ook Andreas Vesalius, de lijfarts van de koning, een uitmuntend fysicus, geneesheer en anatoom. Zelfs in die mate dat hij wordt aanzien als de beste van heel Europa in dit vakgebied. Dit blijkt wel uit zijn geleerde geschriften die hij daarover maakte, in het bijzonder één met de titel *De humanis corporis fabrica*: over de bouw van het menselijk lichaam. Hij gaf dit uit tijdens zijn jeugd waardoor Fallopius, de geleerde professor in de anatomie, hem genoemd heeft als 'stupendum naturae miraculum': een verbazingwekkend wonder van de natuur.

In deze stad woont ook Andreas Masius, de raadsheer van de hertog van Kleef. Hij is uitmuntend in het Latijn en het Grieks, maar vooral in het Hebreeuws, zozeer dat de Hebreëen er zelf verwonderd over zijn. Hij heeft geschreven en schrijft nog zeer waardevolle stukken, waar met groot verlangen naar uitgekeken wordt. Hier woont ook Nicolaas Micault, heer van Indevelde en raadsheer van de Geheime Raad: een zeer geacht en verstandig edelman, onderlegd in vele talen. Zijn vader, Jan van Oosterstein, was ontvanger-generaal van Financiën van heel dit land en was een man die hoog werd geacht door de landsheer en de bevolking. Hier is ook Jean Boisot, zeer bekwaam in de Latijnse en Griekse taal en een groot theoloog, met veel kennis en ervaring in de kracht van kruiden en eenvoudige geneesmiddelen. Verder ook nog Cornelis Wellemans, Nicolaas Damant en Antonis Ittre, alle drie rechtsgeleerden en raadsheren van de Koning in de kanselarij van Brabant.

P 55

Gezaghebbers

Brussel is geen burggraafschap (zoals sommigen beweren), maar toch bestaat daar de waardigheid van burggraaf met sommige rechten en voordelen zoals ook Antwerpen, Gent, Ieper en andere steden en plaatsen hebben. Daarom is de huidige burggraaf in Brussel, Karel Hannaert, heer van Liedekerke en van andere plaatsen. Hij is een waardig edelman die in de stad geen enkel gezag heeft, noch bevelen kan geven. Hij kan alleen de titel voeren met de daaraan verbonden privileges en

voordelen. Dit zal nader verklaard worden in de beschrijving van de stad Antwerpen en in het bijzonder wat betreft haar burggraaf, welke ongeveer dezelfde waardigheid draagt.

De kanselarij van Brabant verblijft altijd in Brussel. Zij is samengesteld uit de kanselier, veertien gewone raadsheren, drie buitengewone raadsheren, één advocaat-fiscaal, ook een raadsheer verbonden aan zijn ambt, een procureur-generaal, twee griffiers, één gerechtsbode, vier gewone secretarissen en negen buitengewone, en nog veel andere ambtenaren. De huidige kanselier is ridder Jan Scheifve en hij is ook burger van Antwerpen. Dit is een waardigheid van groot belang met een groot gezag. Want in rechtszaken neemt hij de plaats in van de gouverneur van Brabant, als stadhouder van de hertog. De gewone raadsheren zijn de volgende, ik zal ze opsommen naargelang hun aanzien nadat ze gedurende lange tijd de functie bekleed hebben. Ten eerste is er Joost Aemsz, dan zijn er Van der Burch, Peter van Walem, Jacobus Boonen, ridder Nicolas Oudaert, heer van Ranst en van Rijmenam, Peter Asseliers, Peter van der Noot, heer van Watermaal, ridder Karel Carre, Willem van der Noot, Dirk Noppens, Hieronymus van Hamme, Jan Quenoy, Jacob Maes, Augustijn Borgt en Nicolaes vander Stegen. De extraordinarissen worden rekestmeesters genoemd, zij hebben tot taak de getuigen te ondervragen en te aanhoren. Het gaat hier om de volgende: François Paris, François Hincart en Willem Boxhorn. De advocaat-fiscaal is Joachim Gielis van Holsbeek en van Pellenberg. Procureur-generaal is Hendrick Booms, griffiers zijn Philips Langhe van Velleborg en Jan Blyleven. Aangezien bijna alle voornoemde heren overleden waren (wij zijn immers ook allen vergankelijk en sterfelijk), kwamen vele anderen voor in de tweede druk van dit boek. Zij worden ook hier en daar vernoemd in verband met de beschrijving van hun vaderland, en dat is waarom ik hier niet over hen uitweid.

Onder het gezag van Brussel staat ook het hertogdom Luxemburg, de staten Valkenburg, Dalem en andere heerlijkheden en plaatsen aan de overzijde van de Maas, die ook samen onderworpen zijn aan de kanselarij van Brabant.

In Brussel bevindt zich ook het opperste Leenhof en de opperste rechtbank van het hertogdom. Hier kan men in beroep gaan, met uitzondering van het Hof van Genappe, gelegen midden het Roomse of Waalse land van Brabant, waar in zaken betreffende het Leen definitieve vonnissen worden gegeven. Daarover zullen wij volledige uitleg geven in de beschrijving van de plaats zelf. De luitenant van de koning bij het Leenhof in Brussel is Jan de Mol, heer van Oetingen. Hij is een eervol ridder die naast extraordinaris ook als ordinaris gewone rechtszaken behartigt, en ofwel zelf of door

zijn luitenant alle veertien dagen op zaterdag open rechtsconsult laat houden. In deze rechtbank zijn rechters en officieren, de raadsheren en advocaten van de kanselarij die zich toeleggen op deze en andere zaken betreffende lenen.

In andere gebieden van de Nederlanden zijn ook andere en hogere Leenhoven waar de lagere of mindere Leenhoven in beroep kunnen gaan.

Er is in Brussel ook een geestelijk Hof vanwege de bisschop van Kamerijk, aangezien de Brabanders buiten hun gebied niet mogen opgeroepen worden voor een rechtbank, zoals verder wordt uitgelegd. Hoofd van de bisschoppelijke rechtspraak is tegenwoordig Lucas Delius, deken en kanunnik van 's Hertogenbosch. In deze rechtbank worden alle zaken van Brabant behandeld die onder het bisdom van Kamerijk vallen. Hoewel niet heel Brabant onder dit bisdom valt, want een deel behoort bij het bisdom Luik. Ten gevolge hiervan houdt de bisschop van Luik kerkelijke rechtspraak in Leuven voor zijn gebied, volgens het privilege van Brabant. Zo ook zijn in alle andere heerlijkheden en aanzienlijke en voornaamste plaatsen van dit bisdom kerkelijke rechtbanken, die op voortreffelijke wijze bediend worden. Men registreert hier huwelijken en de waarde of de schande ervan, maar ook testamenten van goederen van overledenen en misbruik van priesters. Aldus is over het algemeen sinds geruime tijd het Hof in Brussel gevestigd met al zijn magistraten en raadsheren, die hier afzonderlijk werden vernoemd. Hierdoor wordt de stad met recht en rede de koninklijke stad genoemd, omdat zij veel inwoners telt en machtig is.

Het merendeel van de burgers is hier rijk en vermogend wat betreft vastgoed. Ze hebben hun rente en inkomen van eigen grondbezit, of grondgebied dat ze door erfenis verkregen. Desondanks heeft Brussel niet de status van belangrijkste of hoogste in de eerste graad in Brabant, maar komt het op de tweede plaats en is het hoofdplaats van de tweede regio.

BIJVOEGSEL

[De stad Brussel heeft ongeveer de vorm van een menselijk hart: men telt op de wallen 74 torens (als men ook de kleine torens meerekent), waarvan er vele door ouderdom of oorlog vervallen zijn. Er zijn ook 12 stenen bruggen over de rivier, 160 mooie straten, 7 grote en 6 kleine markten, en gemeentelijke fontein en die zeer fraai gemaakt zijn in verschillende delen van de stad. Het waren eerst 7 fontein en, maar ondertussen al 12.

Nu komen we aan de geschiedenis van de stad, waarin er nooit een volmaakte vrede was. Er was dikwijls wel één of andere onrust, dat is ook in Brussel zo geweest.

Ten tijde van hertog Jan de tweede van Brabant brak een grote opstand uit: smeden, wevers, schoenmakers, herbergiers en soortgelijk gespuis brak allemaal uit in dergelijke razernij. Zij verwoestten de huizen van enkele rijke personen, waarop sommige rijkelui de stad verlieten. De hertog, ontsteld door deze rel, bracht zijn leger naar Vilvoorde, alwaar de Brusselaars hem durfden aanvallen. Maar ondanks dat de hertog hen tegemoet trok met een kleine troep, heeft hij toch de hoop verslagen. Hierdoor sloegen de Brusselaars op de vlucht en gehoorzaamde de ontmoedigde stad weer meteen.

Op 1 juni 1568 bekeken velen in Brussel met bedrukte blik de uitvoering van een streng vonnis over de twee heren van Batenburg¹⁵, en met hen zestien andere edellieden. Op de vijfde van dezelfde maand, op Pinksteravond, werden de twee edele graven van Egmont en Horne terechtgesteld. Zij hadden voorheen voor de koning bijzondere diensten volbracht. In het jaar 1572 hebben de Brusselaars, hoewel de hertog van Alva in persoon aanwezig was, niet willen instemmen met de tiende penning die men hen vroeg te betalen. Zij sloten allen hun winkels en wilden geen handel meer drijven tot er een moderatie geschiedde, wegens de veranderingen die daarover werden bereikt in Vlissingen, in Den Briel, in Enkhuizen en in Bergen in Henegouwen. In het jaar 1574 namen Willem van Heze, gouverneur van Brussel, en de heer de Glymes met hulp van hun troepen de meest vooraanstaande heren van de Raad van State gevangen. Zo wouden zo minder tegenstand hebben bij de geplande Pacificatie van Gent. De stad werd met een garnizoen beveiligd en behouden voor de Staten-Generaal, die met Don Juan van Oostenrijk een Eeuwig Edict afsloten. Hij werd toen als landvoogd in naam van de Koning aanvaard. Maar ze kregen achterdocht en ontboden aartshertog Matthias, die zij op 18 januari 1577 in Brussel met veel eerbied onthaalden als landvoogd. Men verkoos de prins van Oranje tot zijn stadhouder en de graaf van Boussu tot veldoverste, terwijl er tegen Don Juan een legermacht te velde werd gebracht. De aartshertog bestuurde het land tot de 29 oktober 1581. Toen hij het geringe respect jegens hem opmerkte (een volledig verbod werd uitgebracht tegen de roomse-katholieke godsdienst in Brussel, tegen zijn wil in), vertrok hij uit Antwerpen, op eerbare wijze onderscheiden en eerbaar ontslagen. Er waren onderhandelingen met de hertog van Anjou, aan wie het gebied toegewezen werd. Na zijn aankomst in 1582 werd deze met alle plechtstatigheden ingehuldigd tot hertog van Brabant. Toch deed jonkheer Olivier van den Tympel, gouverneur van de stad

¹⁵ Gijsbrecht en Dirk van Bronckhorst-Batenburg
L. Guicciardini, *Beschrijving van de Nederlanden*, Nederlandstalige uitgave, 1612
Beschrijving van Brussel p. 54-56

Brussel, voor hem als hertog de stad niet open, toen de hertog na de mislukte aanslag op Antwerpen door het land zwierf en er overal oproer was.

De Brusselaars hebben geen kleine aanval en gevaar geleden op 4 juni 1579, toen graaf Filip van Egmont op sluwe wijze zijn regiment krijgslieden binnenbracht en de markt en de stad innam. De dappere burgers, met gouverneur Olivier van den Tympel, stelden zich tegen hen op en sloten hen in op de markt. Ze barricadeerden deze en dwongen hen weer te vertrekken, niet zonder de dreiging dat de stad geheel geplunderd en in brand gestoken zou worden.

Zo ook was er in 1581 grote dreiging door de oproer over een monnik, pater Antoon van Ruyskensveld. Deze werd door toedoen van de gegoede burgerij met de wapens bedwongen.

Geringe voorspoed was er ook in Brussel door de overlast van soldaten bij de aankomst van de prins van Parma. De Brusselaars moeten bij gebrek aan levensmiddelen de stad overleveren op 10 maart 1586¹⁶, nadat de prins Antwerpen belegerd had. Hierdoor had men in Brussel geen aanvoer, en kon men geen hulp krijgen vanuit Holland of Zeeland. Toen ze zelf lange tijd belegerd en omsingeld waren door vijanden, achtten ze het raadzaam om het redelijk aanbod van de prins te aanvaarden. De gereformeerden kregen twee jaar om hun zaken te regelen en mochten vertrekken zonder betaling aan de stad. Op basis van dit verdrag werden de gouverneur, de heer van den Tympel, samen met kolonel Souhay, kapitein Peyton, Heetvelde en anderen ertoe verbonden enkele maanden niet in dienst te zijn van Brabant. Het krijgsvolk mocht vertrekken met hun wapenuitrusting.

Op deze manier is de stad in de handen van de prins van Parma gevallen. Na dit alles is de stad een beetje bekomen. De prins hield zijn Hof in Brussel en hij had een groot gevolg bij, wat nog het meeste voordeel bracht voor de inwoners. Het Hof is ook in grote mate hersteld geweest tegen de komst van aartshertog Ernst van Oostenrijk, die na het overlijden van de hertog van Parma in 1594 als gouverneur van het land is aangekomen.

Deze stad is tijdens de inlandse oorlogen zeer versterkt geweest met ravelijnen of halvemaaanvormige bolwerken, en heeft meer voorspoed gekend dan eender welke andere stad waar de Spanjaarden geregeerd hebben. Dit komt omdat de burgers dapper, politiek bewust en vreedzaam zijn.]

¹⁶ 1585

Abdijen

Drie mijl van Brussel staat de grote en vermaarde abdij van Affligem. De abt zelf bekleedt de hoogste plaats en heeft de eerste stem van de twaalf voornaamste abten van Brabant. Ze is gesticht (zo schrijft Irenicus) door een hertog van Brabant, maar hij vernoemt hem niet. Ik vind in de geschriften van Barlandus, geschiedschrijver van Brabant, dat het Godfried I met de Baard was, die wij eerder reeds vermeldden. Hij is hier begraven. De eerste abt was Fulgentius, een eerbiedwaardig priester. Zoals hij zijn er nadien nog vele geleerde prelaten geweest, waarbij gerekend worden abt Franco en de monniken Simon, Willem Berthouts, of Willem van Affligem, en Hendrik van Brussel. Dit waren zeer gekende schrijvers die als vermaarde mannen vermeld worden door Trithemius. In deze abdij is een zeer mooie bibliotheek met allerlei boeken over alle kunsten en wetenschappen. Het is zo dat zij, voor wat betreft oude boeken, aanzien wordt als de grootste en meest waardevolle van de hele Nederlanden. Naast alle bekoorlijke zaken en kostbaarheden is ze ook goed voorzien van nuttige boeken.

De voornaamste abdijen in Brabant (na de bovengenoemde) schijnen de abdij van Tongerlo te zijn. Deze is zeer mooi en heeft heel veel boeken. Ook zijn er de abdij van Gembloers, de priorij van Groenendaal en de priorij van Zevenborren.

Nu willen we verder gaan naar Antwerpen. Eerst zullen we de stadsplattegrond bekijken. Deze werd door een goede kunstenaar gemaakt, maar niet in perspectief, wat misschien wel een beter beeld zou gegeven hebben.